

יוסף דעת

פירוש על הש"ס

מלוקט מתורת חכמים ראשונים ואחרונים

חקרי הלכות, עיונים, כללים וציונים

עניני מחשבה, חסידות ומוסר

שאלות ותשובות לסיכום סוגיות הגמרא

חולין

(דף כז-מב)

בעריכת יוסף בן ארזה

**Dafyomi Advancement Forum
of Kollel Iyun Hadaf**

140-32 69 Ave.

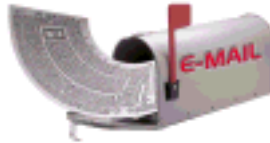
Flushing, NY 11367 USA

Tel: (718) 520-0210

Fax: (603) 737-5728

email: info@dafyomi.co.il

www.dafyomi.co.il

**יוצא לאור בהשתתפות מכון עיון הדף
שע"י כולל עיון הדף**

ת.ד. 43087

הר נוף, ירושלים

טלפון : 651-5004 , 652-2633 (02)

פקס : 652-2633 (02)

דואר אלקטרוני : info@dafyomi.co.il

www.dafyomi.co.il

ליקט וערך : יוסף בן ארזה

חבר כולל עיון הדף

הר-נוף, ירושלים

© כל הזכויות שמורות

המעוניינים להימנות על החוברת לקבלו בדואר רגיל יפנו אל :

בן ארזה, רחוב הרב משקלוב 6, הר נוף, ירושלים 95402

טל : 8128-651 (02), דואר אלקטרוני YOSEFDAAS@DAFYOMI.CO.IL

מחיר חוברת בודדת : 9 ש"ח (בערך \$2.2) לא כולל דמי משלוח

יש אומרים להלכה שיכולה למאן אפילו אחר הבאת שתי שערות, אם לא בעל (ע' בישוב הדבר עם סתם מתני' בשו"ת אבני נזר אה"ע שמו, 1).
הקטנה אינה חולצת (איש כתוב בפרשה, והוקשה אשה לאיש), שלא כנערה ובוגרת. [לדעת תנאים אחרת, אף הקטנה חולצת (רבי ישמעאל ברבי יוסי – יבמות קה): ולפי זה יש חליצה במקום מיאון].

ג. תוקעים בכניסת שבת ויום טוב, כדי להבדיל את העם ממלאכה. ומבדילים ביציאת שבת או יו"ט. וברכת ההבדלה אחת בין בשבת בין ביו"ט.

יום טוב הסמוך לשבת מלפניו; תוקעים (להבדיל העם ממלאכת אוכל נפש) ולא מבדילים. לדברי רב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה. ולדברי רב אסי תוקע ומריע בנשימה אחת – בניגוד לתקיעה בשאר ערבי שבתות שתוקע ומריע בנפרד.

יו"ט הסמוך לשבת מאחוריו; מבדילים ולא תוקעים. כיצד מבדילים? – המבדיל בין קדש לקדש. רבי דוסא אומר: בין קודש חמור לקודש הקל. ואין הלכה כרבי דוסא. ודוקא בחתימתה משנה, אבל פותה כרגיל בכל הבדלה 'המבדיל בין קדש לחול בין אור לחשך...'. כן אמרו רב יהודה ורב נחמן. רב ששת בריה דרב אידי אמר: אף בפתיחה. ואין הלכה כמותו.

נמצא, מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה.

א. טעה במוצאי יום טוב וסיים 'המבדיל בין קדש לחול' – לא יצא, שהרי זה משנה ממתבע שטבעו

חכמים בברכות. כן נקט בספר שמירת שבת כהלכתה כדין פשוט. ודעת הגר"ע יוסף

שליט"א שיצא (כן רשום אצלי על פי שיעורו בתשרי תש"ג. וצ"ב).

ב. יום הכפורים שחל להיות ערב שבת – לא היו תוקעים (ע"ע בשבת קיד).

פרק שני; דף כז

מח. א. כמה מהסימנים (= קנה וושט) צריך לשחוט בעוף ובבהמה, לכתחילה ובדיעבד – מהתורה ומדרבנן?

ב. מנין לשחיטה שהיא מן הצואר?

ג. מהו המקור לדיני שהיה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור?

א. השוחט רוב סימן אחד בעוף, וכן רוב מכל סימן וסימן בסימני הבהמה – שחיטתו כשרה. שחט חצי סימן בעוף או חצי משני הסימנים, וכן סימן וחצי בבהמה – שחיטתו פסולה.

מבואר בגמרא לפי אפשרות אחת שלכתחילה יש לשחוט שני סימנים בעוף. ולפי אפשרות אחרת – יש לשחוט לכתחילה בעוף ובבהמה את שני הסימנים במלואם, ואין להסתפק ברובם.

א. רש"י ועוד ראשונים מפרשים שהדין שלכתחילה – מדרבנן, גזרה שמא לא ישחוט רוב הסימן.

ויש אומרים מדאורייתא (ערמב"ן, רש"י כ: ובמפרשים).

ב. נחלקו הראשונים האם הלכה כשתי הלשונות גם יחד, ויש לשחוט בעוף ובבהמה שני סימנים שלמים, או הלכה כלשנא בתרא ודי בעוף בסימן אחד אף לכתחילה.

ג. נחלקו תנאים האם יש שחיטה לעוף מן התורה, או מדרבנן – כדלהלן. ופרשו ראשונים שלדברי

הכל צריך עכ"פ חיתוך הסימנים בצואר מהתורה (ולענין עיקור סימנים – מחלוקת ראשונים).

ב. בתחילה דרשו החכמים כמה דרשות שהשחיטה בצואר (רב כהנא: ושחט – ממקום ששח חטהו; רב יימר: וזבחת – ממקום שזב חתהו; תנדבר"י: ושחט – וסחט). והקשו על כך והסיקו שהלכה למשה מסיני היא, ומן הכתובים הללו יש לדרוש שלא יעשה 'גיסטרא'.

פרש"י: שלא יחתוך המפרקת לשתיים, אלא הסימנים בלבד [י"מ שאם חתך המפרקת אסור משום דם האברים שפירש ולא יצא. ויש מכשירים על ידי מליחה. ויש שפרשו 'שלא יעשה גיסטרא' – שאין צורך בכך אבל כשר]. לשון אחרת פרש"י: ללמד שלא ידרוס (וע' בחדושי הנצי"ב להלן ל:).

ויש מפרשים (עתוס' ועוד) שאף כי הלמ"מ היא שהשחיטה במקום צואר, הדרשות באות ללמד שהיא מהגרונ ולא מהעורף.

והובאו בגמרא שתי דרשות תנאים ששחיטה מן הצואר: מכך שיצא הראש מכלל הנתחים, משמע שדינו להינתק [ע"י חיתוך סימנים] כבר בשחיטה, ולכך הוצרך הכתוב לריבוי מיוחד שהראש בכלל עריכת האברים על המזבח (רבי חייא); זאת תורת הבהמה והעוף – מה עוף הכשרו מן הצואר (- במליקת קדשים), אף בהמה [ונתמעט מראשו שרק העוף הכשרו מול העורף, ולא בהמה].

ג. שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור – הלכה למשה מסיני שהן פוסלות בשחיטה. הדריסה, לפי לשון אחת ברש"י, נלמדת מדרשת הכתוב ושחט או זבחת – שלא יעשו גסטרא, וכנ"ל. וכמה ראשונים חולקים. ויש אומרים שאסמכתא בעלמא היא (ע' חדושי הרשב"א; גליון הש"ס לעיל ד.).

יש מהראשונים שכתב מקור לפסול הגרמה מזבחת – ממקום שזב כל הדם דהיינו הסימנים, חתכהו, וכשמגרים אין שוחט בסימנים (ראב"ן רט. ונראה לפי"ז שההלכה באה לומר שהחיתוך בסימנים ולא בלב, אבל יציאה ממקום הסימנים פסולה מקרא).

ויש צד לומר נפקותא בדבר; אם הוא לימוד מן הכתוב 'ושחט', הרי כשדרס אין זו שחיטה כלל ויש בו 'עשה' דאינו זכות, אבל אם הלמ"מ הוא, יש מקום לומר שיש כאן שם זביחה, אלא שההלכה פוסלת (ע' בזה בהרחבה בשו"ת בית זבול ח"א ו). וכן אפשר שיש נפקותא לענין פסול טריפות בקרבנות – ע' חת"ס יו"ד עב).

מט. מדוע יצאו הראש והפדר מכלל שאר הנתחים שבקרבן?

הראש והפדר נכתבו בפירוש, מפני הצורך בלימוד מיוחד לראש לעריכה כיון שאינו בכלל והפשיט... ונתח... שהרי כבר הותו בשחיטה ואינו טעון הפשט וניתוח נוסף. והפדר נכתב ללמד שחופה בו בית השחיטה, דרך כבוד של מעלה. ונכתב שוב ראשו ופדרו ללמד שאלו קודמים לכל הנתחים. הקדימה בהעלאה על המזבח, אבל לאחר שמעלה מסיר הפדר מהראש ומקטירו מאוחר לנתחים (עפ"י מרומי שדה).

ג. א. מנין שאין שחיטה לדגים?

ב. ממה נבראו החיות, העופות והדגים?

א. הצאן ובקר ישחט להם... אם כל דגי הים יאסף להם... – שינה ללשון אסיפה ללמד שאין הדגים טעונים שחיטה.

יש שכתבו שאין לאכול דגים שמתו מאליהם (ע' במצוין בספר שלמי שמעון).

ב. חיה ובהמה נבראו מן האדמה. דגים – מן המים. עופות – מן הרקק. ויש דעה (ריב"ז / ר"ג ערש"י ותוס' – עפ"י לשון אחת): מן המים.

דף כח

נא. א. האם יש שחיטה לעוף מן התורה או מדרבנן? ומאי נפקא מינה?

ב. מניין שחיה טעונה שחיטה?

ג. שחיטת סימן אחד בעוף שאמרו – באיזה סימן? ומה הדין במליקת העוף במוקדשין?

ד. האם שחיטה באמצע שחיטת הגרגרת פוסלת את שחיטת העוף?

ה. עוף חי שיש קרע בצווארו ומלוכלך בדם – האם אפשר לשוחטו ולהתירו באכילה?

ו. האם צריך לשחוט או לנקב את הורידין שבצוואר בשעת שחיטה, בעוף ובהמה?

א. ר' יצחק בן פינחס אמר: אין שחיטה לעוף מן התורה. (ושפך את דמו – בשפיכה בעלמא. ועכ"פ צריך חיתוך סימנים בצורה כלשהי. עפ"י ראשונים). ותלו הדבר במחלוקת התנאים; שכן היא דעת ר"א הקפרי, אבל לרבי (ובר קפרא) – יש שחיטה לעוף מה"ת, (שכן נצטוו מרע"ה בעל-פה. או אפשר שנלמד מן ההקש לבהמה. וכן קיימא לן להלכה, שיש שחיטה לעוף מן התורה. ערמב"ם ריש הלכות שחיטה). הנפקות המבוארות בסוגיא:

1. האם הנוחר (= מחתך הסימנים לארכם), או המעקר (ויש חולקים. ע' שו"ת הרשב"א ח"ג ססג) את העוף, חייב לכסות את דמו או פטור.

2. המולק עוף בסכין (וחתך מפרקת בלא רוב בשר. רש"י) – האם הוא מטמא טומאת נבילות אם לאו. (וזה דוקא לדעת ר' מאיר שמליקת עוף במוקדשין מטהרת מידי נבילה, אבל לר' יוסי, לעולם אין מוציאה מידי נבילה אלא שחיטה בלבד. ולשיטתו, גם אם ננקוט אין שחיטה לעוף מה"ת, מטמא טומאת נבילות. עפ"י תוס'. וע"ע במפרשים; בית הלוי ח"א ב,ג).

פשוט, שגם לדעת האומר אין שחיטה לעוף מה"ת, הטריפה אסורה בעופות. לא הותר אלא נחירה. רש"י; תשב"ץ ח"ב קי. ומפורש כן בגמרא להלן פה:).

ב. חיה טעונה שחיטה, (אע"פ שכתוב כי יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו – משמע לכאורה שפיכה בעלמא) – שכן הוקשה לפסוליה המוקדשין; אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל – הרי זה בא ללמד ונמצא למד.

ג. סימן אחד בעוף שאמרו – אמר רב נחמן: או וושט או קנה. רב אדא בר אבהו אמר: וושט ('אחד' – המיוחד שבסימנים. וגם לשיטה זו, כאשר שחט הקנה תחילה, הרי זו התחלת שחיטה. עפ"י שערי ישר ב,יט; חזו"א ג,יד). והוכיחו כרב נחמן, הן לענין מליקה הן לענין שחיטה – באחד משני הסימנים די.

ד. שחט חצי גרגרת (= הקנה) ושהה, וגמר שחיטתו – כשרה. (כי חצי גרגרת אינה התחלת שחיטה, שאפילו נקרעה חציה – אין העוף מותר. רש"י. ואין צריך לדקדק אם שחט חצי בדיוק אם לאו, דמה נפשך, אם שחט יותר מחצי, או אם חצי היה נידון כרוב – הרי עלתה לו שחיטה קודם ששהה, ואם לא שחט יותר מחצי, אין כאן טריפה. כדלהלן כט. ובתורא"ש ורשב"א. ואולם שיטת רש"י (ל: ד"ה תיקו) שלפי המסקנא אם שחט יותר מחצי ושהה והמשיך לשחוט – אסור).

ה. עוף שצוארו מלוכלך בדם מחמת קרע, יש לו תקנה ע"י בדיקת הקנה מבחוץ (ע"י קילוף העור) קודם שחיטה, לראות שלא נפסק הקנה ברובו. אחר כך שוחטו, ולאחר השחיטה בודק את הוושט ע"י הפיכתו, לראות שאין בו נקב כלשהו. (וזה אי אפשר אלא ע"י בדיקה בצדו הפנימי, שיש שם קרום לבן, אבל מבחוץ אין הבחנה לנקב).

נחלקו רש"י וריב"א, האם החשש הוא רק לדריסה, אבל לנקיבה יש בדיקה לוושט מבחוץ, או שמא אין חוששים לדריסה אלא לנקב. ונפ"מ שבדרוסה פוסלת אדמומית מועטת, שלא כבנקיבה. ויש מחלקים בין ספק נקב במקום מסוים, שמועיל לו בדיקה, ובין נקב במקום שאינו ידוע. ערשב"א ור"ן. ולפי"ז מדובר כאן כשכל צוארו היה מלוכלך בדם. גליון מהרש"א. וע"ע בית הלוי ח"ב יח.
 'ואין אנו בקיאים בבדיקת הוושט, וכל עוף דאתי לקמאי וממסמס קועיה דמא – אני אוסרו'. הג"א להלן מג, מא"ז. 'ובודאי חומרא גדולה היא זו, ואין כן דעת רבינו'. מ"מ – שחיטה ג, כב).

ו. לדעת חכמים, אין צריך לשחוט או לנקב את הורדין בשעת שחיטה. ואילו ר' יהודה הצריך שחיטת הורדין בשעת שחיטה. ואמר רב חסדא: לא אמר ר' יהודה אלא בעוף, הואיל וצולוהו כאחת הלכך צריך להוציא דמו היטב, ולכן בשעת שחיטה דוקא כשהוא חם, יש לנקב הורדין, ולא דוקא כצורת שחיטה. אבל בבהמה – אין צריך.

ר' ירמיה נסתפק בדבר, שמא מצריך ר' יהודה שחיטת ורידין דוקא. ומשמע שלדעתו אפשר שאין הטעם משום הוצאת דם, ואף בבהמה צריך לשחוט הורדין. כ"מ מרש"י. והביאו ברייתא כוותיה דרב חסדא. ואמרו (בברכות ח): שיש להחמיר להלכה כר' יהודה. וכתבו התוס' ועוד ראשונים, שלא הצריך ר"י אלא לכתחילה. ויש הסוברים אף בדיעבד, אם לא שחט את הורדין, אין לאכול את העוף ללא חיתוך אבר אבר. ואם צללו כולו כאחת, נוטל את הורדין ואת סביבתן. ראשונים; יו"ד כב, א. ונחלקו ראשונים האם חיתוך הורדין מועיל גם לבשר העוף כשהוא שלם. רשב"א, ר"ן. או רק לצליה. ראב"ד; רבנו אפרים; רבנו חננאל. וע' רמב"ן; שו"ת מהרי"ל (ז).

בימינו שנוהגים להסיר ראש העוף, אין נוהרים לשחוט הורדין (עפ"י חכמת אדם ויב).

דפים כח – כט

נב. א. האם מחצה על מחצה נידון כרוב אם לא – לענין שחיטה ולשאר הלכות?

ב. האם יש חילוק בין שחיטת חולין לשחיטת קדשים, לענין שיעורי השחיטה?

ג. האם אפשר לשני אנשים לשחוט זבח אחד, או איש אחד שני זבחים?

א. לענין שחיטה – מסקנת הסוגיא שמחצה על מחצה אינו כרוב, והשוחט חצי סימן – שחיטתו פסולה מן התורה, אלא צריך שיהא רוב ממש. (ואעפ"י שאינו רוב הניכר למרחוק אלא במדידה וכחוט השערה. עפ"י רמב"ם רשב"א ור"ן, ועוד. ויש מחמירים עד שיהא ניכר ממש. ע' ט"ז וש"פ – יו"ד כא, א).

וכן לענין נתיצת תנור לטהרו – אם חלקו לשני חלקים שוים, הרי הוא טמא רק משום שא"א לצמצם ואחד מן החלקים הוא רוב תנור, אבל בלאו הכי – טהור, כיון שאין כאן חשיבות 'רוב'. (ואמנם, גם אילו היינו נוקטים בשחיטה שמחצה על מחצה כרוב, שם היה טהור, שהרי א"א שיהיו שני 'רוב' בכלי אחד).

אבל לענין דחית ציבור לפסח שני – אם היו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים, לדעת רב הרי זה כרוב טמאים, ויעשו הטמאים בטומאה ולא יידחו (איש איש... – איש נדחה ולא ציבור. ואף חצי ציבור אינם בכלל היחידים. וכן פסק הרמב"ם). ולרב כהנא – אינו כרוב, ונרחים לפ"ש כיחידים.

לענין מחיצות אנו פוסקים 'פרוך כעומד – מותר', וכאילו היה הרוב מוקף. ושמוא יש לחלק.

עפ"י תוס'. וע"ע רשב"א כאן; תורא"ש עירובין טז: בשם הר"מ מאיר.

לענין פר העלם דבר של ציבור, צידד במנ"ח (קכ) שהמחצה שעשו נחשבים כרוב, וכן המחצה שלא עשו. ואין מביאים לא קרבן וצבור ולא קרבן יחיד ואפשר דהוי ספק. ובשבט הלוי (ח"ה, קונ' המצוות מג) חלק, שהרי למסקנא מחצה אינו כרוב, מלבד בפסח דאיכא קרא. ועוד, הלא אמרו תרי רובא בחד מנא לא אמרינן, והכא נמי – הלכך להלכה מביאים חטאות-יחיד בלבד.

ב. אין חילוק בין שחיטת חולין לקדשים לענין שיעורי השחיטה, אלא לענין שחיטת הורדין, שאפילו לחכמים שאינם מצריכים חיתוך ורידין בשעת שחיטה, מודים הם בקדשים – שהרי כל עצמו לדם הוא צריך. וכמו כן בקדשים מצוה למרק השחיטה. (ואעפ"י שגם בחולין לכתחילה צריך לשחוט כל השנים – כשיש דוחק בדבר, כגון בעבודת יוהכ"פ שהכהן הגדול צריך לשחוט ולקבל הדם – לא היה צריך למרק, אילולא שמצוה למרק בקדשים, לכך ממרק אחר את השחיטה. עפ"י תוס').

ג. בקדשים אין לשחוט שני זבחים כאחד על ידי אדם אחד, אבל בדיעבד – כשר. (והוא הדין כשאין תקנה אלא באופן זה – שוחטים שנים כאחת. ע' אחיעזר ח"ב יג,א. וע"ע בדק הבית ב"ד ש"ב).
וכן אין לשני אנשים לשחוט זבח אחד. (תזבחהו. וגם בזה כשר בדיעבד. תוס' ועוד. והמאירי כתב לפסול).
ומבואר בסוגיא שלא דוקא בבת אחת ממש אלא גם בזה אחר זה. ואמרו שזו היא דעת ר' אלעזר בר"ש, אבל חכמים אומרים: שנים שוחטים זבח אחד. (הרמב"ם פסק כחכמים, וכשר אף לכתחילה. ואולם המאירי פסק כראבר"ש).

דפים כט – ל

נג. א. מהי השאלה אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף? אלו נפקותות מבוארות

בסוגיתנו, ולגבי אלו דינים אמרו שאינם תלויים בשאלה זו?

ב. פרה אדומה שארע פסול בהזאתה – האם היא מטמאה בגדים של המתעסקים בה?

א. ריש לקיש משום לוי סבא אמר (וכן סובר רבא בפסחים סג. ובזבחים ל): אינה לשחיטה אלא לבסוף. כלומר, אינה קרויה 'שחיטה' אלא בסוף השחיטה, המתיר. (או סוף שיעור הכשר שחיטה הנצרך, או עד סופה ממש – ע' בהגהות מלא הרועים). ור' יוחנן אמר: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף – שהכל קרוי 'שחיטה'.
(הרמב"ם פסק כר' יוחנן. ובה"ג פסק שאינה לשחיטה אלא לבסוף, שכן אמר ר"ל בשם לוי, וכן סובר רבא דהוא בתרא).

הנפקותות המבוארות בסוגיא:

א. שחט קדשים, מיעוט סימנים חוץ לעזרה וגמר השחיטה בפנים – לריש לקיש פטור משום 'שחוט חוץ', שהרי לא שחט בחוץ. ולר' יוחנן – חייב. (שחט סימן שלם בחוץ – רבא אמר שגם זה תלוי באותה מחלוקת, ורבה בר שיימי בשם רב יוסף אמר שחייב לכו"ע, שהרי עשה מעשה חטאת-העוף בחוץ. וכתבו התוס' שאין חילוק בזה בין עוף לבהמה, אבל מרש"י משמע שבבהמה אינו חייב אף לרב יוסף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף. והמהרש"א להלן מ: צדד שגם לרש"י אין חילוק בין עוף לבהמה. אלא שצ"ע בדבריו, דאדרבה י"ל שרש"י שם תלה זאת בשאלת 'ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף' כיון שמדובר בבהמה. ובכך מתישבים שני דקדוקי המהרש"א על רש"י שם).

(נחלקו אחרונים בשחט מיעוט קנה בחוץ, אם חייב משום שחוט חוץ – ע' חו"ד ב; יד אברהם ה,יא).

ב. פרה אדומה שנשחטה על ידי שנים, אחד התחיל לשחוט והשני סיים, (ואמנם לראבר"ש אין כשר לעשות כן לכתחילה), וכן אדם אחד ששחט ובאמצע השחיטה החליפו את סודרו – למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, אינו מטמא אלא האחרון, בגמר השחיטה, ולמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף – שניהם מטמאים.

(הערת הגר"ד ויור שליט"א: עוד מתבאר לכאורה מהסוגיא נפקותא נוספת; הרי השוחט את הפסח שלא בזמנו, כבר נפסל מקרבן פסח כבר בתחילת השחיטה, א"כ על כרחנו דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, צריך לומר שפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה. ומי שסובר (בפסחים עג) שלעולם בעי עקירה, ע"כ סובר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. נפקותא נוספת – ע' בב"ק עב ובזבחים ל.).

אבל אין נפקותא באופן שנכרי התחיל לשחוט וישראל סיים – שלכו"ע פסול, שהרי גם אם ההתחלה אינה 'שחיטה', הלא נעשה בה מעשה טריפה. וכיו"ב עולת העוף שנמלקה סימן ראשון למטה וסימן שני למעלה – שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה, ונפסלה בכך. (רבא. אבל מיעוט סימן למטה לא פסל. כ"כ אחרונים עפ"י הרמב"ם).

כמו כן, באופן שלבסוף נגמרה השחיטה בפסול – אף ההתחלה אינה כלום לכו"ע. הלכך, פרה שארע בה פסול בשחיטתה, (ואפילו לא פסול בגוף השחיטה אלא שנעשתה עמה מלאכה באותה שעה. ר"ת ועוד. ומרש"י משמע לכאורה שחולק, אך אינו מוסכם. ע' בראשונים; שו"ת רעק"א קסה; חזו"א ג, כו; מרומי שדה) – אינה מטמאה בגדים בין לאחר שארע בה הפסול ובין קודם לכן, שהרי נגלה הדבר למפרע שאין זו שחיטה כלל. (יש מי שחידש שלענין פסול שהייה אין חל כלל זה, לפי שאינו פסול במעשה השחיטה כשלעצמו אלא שהשחיטות אינן מצטרפות, הלכך אם שהה בינתיים, למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף – יש שם 'שחיטה' כבר מתחילה. ע' זכר יצחק לט).

וכן אמרו לענין השוחט קרבן-פסח על החמץ בתוך המועד, באופן שהבעלים נדחו לפסח-שני, ומסתמא עומד הקרבן להשחט לפסח-שני – ואם שחטו בסתמא, פטור משום שוחט על החמץ, כיון שהקרבן פסול, שהרי שחט פסח שלא בזמנו. ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, שחיובו חל רק בגמר שחיטה, והלא משעה שהתחיל לשחוט מיד נדחה הקרבן מפסח, נמצא שבשעת חלות השחיטה כבר אינו עומד לפסח והיה לו להתחייב, שכבר נעקר לשלמים וכשר – אעפ"כ פטור, היות ולא נדחה מדמי פסח, שראוי הוא להפדות במצב זה ויביא בדמיו פסח, הלכך לא נעקר ממנו שם 'פסח' ופסול שלא בזמנו (כל שלא עקר בפירושו).

ב. המתעסקים בה קודם שארע בה הפסול – מטמאים בגדים, (היות ושחיטתה היתה כשרה, וחל עליה שם 'פרה' לטמא בגדים). והמתעסקים בה לאחר הפסול – אינם מטמאים. (והוא הדין בפסול שארע בשריפתה – מטמאה את המתעסקים בה קודם הפסול ולא את המתעסקים בה אח"כ. רמב"ן).

דף ל

נד. מה דין השחיטה באופנים הבאים?

א. השוחט בכמה מקומות בצואר.

ב. שנים או חזין בסכין ושוחטים.

ג. שחט את הוושט למטה ואת הקנה למעלה, או להפך.

ד. החליד את הסכין בין סימן לסימן; החליד תחת העור; תחת מטלית כרוכה על הצואר; תחת צמר מסובך; החליד במיעוט סימנים.

- א. השוחט בשנים ושלשה מקומות (פרש"י: חתך במקום אחד וחזר והתחיל לחתוך בצואר למטה מאותו מקום או למעלה ממנו. ומדובר שחתך עכ"פ במקום אחד רוב סימנים. תוס'. ומשמע ברא"ש ובתוס' ששחט תחילה מיעוט ואח"כ שחט רוב במקום אחר, אבל שחט מתחילה רוב – הרי זו שחיטה מפורעת וכשרה. ובשאלות מפרש: כגון שחתך סביב סביב באותו מקום, מעט מכאן ומעט מכאן ובין הכל יש רוב. ועוד פרש: כגון ששחט רוב קנה למעלה ורוב וושט למטה) – נחלקו החכמים; לדעת רב ורב יצחק בר שמואל בר מרתא – כשרה. ולדעת שמואל וריש לקיש – אינה כשרה, (שצריך שחיטה מפורעת – גלויה וניכרת). (לפר"ח והשאלות, אם שחט רוב במקום אחד – משמע שכשר לכו"ע. עפ"י תוס').
- הלכה כרב באיסורין, וכמו שנהג רב יצחק בר שמואל בעצמו. עפ"י רי"ף, תוס' ורא"ש. כמה ראשונים נקטו להלכה כפרוש השאלות, שמיעוטים מכמה צדדים מצטרפים. רמב"ן רשב"א רא"ש והגהות אשר"י. וע' רעק"א. ובבית הלוי (ח"ב יח) הוכיח שגם רש"י מודה לדינא להשאלות. ואולם רב האי ורב שרירא ורב שמואל בן חפני הגאונים, פסקו שפסול. מובא בהג"א).
- ב. שנים אוזנים בסכין ושוחטים, בין שהסכין מאוננת במיזושר בין שהיא באלכסון – שחיטתם כשרה, (ואין חוששים שמה ידרסו, ע"י שכל אחד מושך לצד אחר ושניהם דוחקים הסכין על הצואר). ואם בשתי סכינים בשני מקומות – תלוי הדבר במחלוקת החכמים דלעיל.
- ג. שחט הושט למעלה והקנה למטה, או להפך – אם בשני מקומות נפרדים – מחלוקת, כדלעיל. ואם חתך בהמשך אחד, אפילו באלכסון (שחיטה העשויה כקולמוס) – כשרה.
- ד. החליד הסכין בין סימן לסימן – בין שפסק מלמטה למעלה בין מלמעלה למטה, (ואת הסימן השני שחט כדרכו) – שחיטתו פסולה. לר' ישבב הרי זו נבלה, ולר' עקיבא – טרפה. תחת העור – רב יהודה אמר רב: כשרה. בי רב אמרו: תחת העור איני יודע. תחת מטלית או תחת צמר מסובך – לרב יהודה אמר רב: ודאי כשרה. לבי רב: 'תיקו'. (הרמב"ם כתב שאם פרש מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית – הואיל ואין הסכין גלויה – הרי זו ספק נבלה. ואולם הרמב"ן הרשב"א הרא"ה הר"ן והרא"ש סוברים, שלא נסתפקו בגמרא אלא במטלית הקבועה בצואר, כגון שיש שם מכה ודבק עליה מטלית, דומיא דצמר המסובך. השו"ע (כד, ח) פסק שיש לחוש לדברי הרמב"ם לכתחילה. וע"ש בב"ח ובט"ז).
- החליד במיעוט סימנים – נסתפק רב פפא, ועלה ב'תיקו'. (רש"י פרש: שתחילה שחט רוב בהכשר ואח"כ החליד במיעוט, אבל החליד במיעוט הראשון – פסולה ודאי ולא ספק (וכתב רש"י שהריהי נבלה. וע' בזה בבית הלוי ח"ג כו, א). ורבנו תם מפרש שהספק הוא דוקא במיעוט ראשון אבל במיעוט אחרון – כשרה. וכן הרמב"ם פסק להכשיר במיעוט בתרא. וכ"ד הרשב"א והר"ן. ואולם הרא"ש חשש למעשה לדעת רש"י וכתב שכן נהגו באשכנז ובצרפת.
- והר' אושעיא והרו"ה ועוד מפרשים, ששחט רוב סימן אחד ואח"כ החליד תחת המיעוט הנשאר ושחט את הסימן השני. וכן נקטו הרמב"ן הרא"ה הרא"ש לעיקר, וכן הריב"ש בתשובה – קפו. ע"ש ובתשו' קצב). וכל 'תיקו' דאיסורא – לחומרא. (רש"י וש"פ).

דפים ל – לא

- גה. א. מנין שהשחיטה במשיכה ולא בהתזה?
 ב. האם שחיטת עוף על ידי יריית חץ כשרה?
 ג. היה שוחט במשיכה והתז את הראש בבת אחת – מה דין השחיטה? ומה הדין באופן זה כששחט שני ראשים כאחד והתזום?
 ד. האם יש שיעור מסוים לאורך הסכין, ומה דין שחיטה באיזמל ובמחט?
- א. אמר שמואל: חץ שוחט לשונם – כחץ, ההולך ונמשך. תנדר"י: ושחט – ומשך, וכן הוא אומר זהב שוחט, (שהוא רך ומושכים אותו כעין חוטים. רש"י). ואומר: חץ שחוט.

ב. אמרו שרבה היה בודק החצים מפגימות לר' יונה בר תחליפא, ושחט בה – באופן שניכר הדבר שהחץ לא עשה חלדה, שפרם (כרת) את הנוצות.

ג. היה שוחט, והתז את הראש בבת אחת (וי"א: הוא הדין להתזו הסימנים לבדם) – אם הוליך את הסכין ולא הביא או שהביא ולא הוליך, אין השחיטה כשרה אלא אם יש בסכין כשיעור מלא צואר ועוד חוץ לצואר כמלא צואר.

(נראה, שאין צריך להוליך את כל אותו השיעור, כי פעמים שהסכין חדה ושוחט הרוב בלא הולכת כמלא צואר, אלא שהוצרך שיעור זה כדי לשחוט בריות. עפ"י תוס', רא"ש). אבל הוליך והביא, אפילו סכין קצרה מאד – כשרה.

בשוחט שני ראשים, השיעור הוא מלא צואר חוץ לשני צוארים. (ואם היה בסכין כמלא צואר וחוצה לו כמלא צואר – נחלקו הראשונים אם שתי השחיטות פסולות, או שמא הבהמה הראשונה שנשחטה כשרה. ובשו"ע (כד, ג) כתב לחוש לשיטה המחמירה).

לענין חיתוך מפרקת והתזת הראש לאחר שחיטת הסימנים – ע' יו"ד סו, ג; שו"ת אחיעזר ח"ג ל וח"ד יח-כ.

ד. אין שיעור לאורך הסכין. (מלבד כשהולך ולא הביא, והתז – כנ"ל). ואפילו שוחט באיזמל (= תער דק וקטן מאד. רש"י) – כשרה, ולבד שאין לו קרניים. (שמא יחליד הסימנים או ינקבם). שחט במחט – פסולה, שכשמוליך ומביא הוא נוקב וקורע ולא חותך. ובמחט הרצענים (= מרצע שפיותיו חדודים, וחותרים בו חוטי התפר. רש"י) – ניסו להוכיח ממשנתנו שכשרה, ודחו ההוכחה. (וכיון שלא נפשט הדבר, כתבו הראשונים להחמיר. ועוד כתבו שבסכין קטנה יותר מדאי יש להחמיר שלא לשחוט. והמרדכי כתב שלכתחילה יהא כאורך שני צוארים, ויש משערים ב"ד אצבעות. ע' בפוסקים יו"ד כד; ה. כמה ראשונים כתבו שלא הכשירה משנתנו איזמל אלא בעוף שצוארו דק, אבל בהמה צריכה סכין מלא צואר וחוצה לו כמלא צואר. ויש חולקים).

דף לא

- נו. א. מהם חילוקי הדינים והשיטות אודות כוונה בשחיטה וכוונה בטבילה?
 ב. האם כשר לטבול בגל שנתלש?

א. בשחיטה – נפלה סכין ושחטה – פסולה (וזבחת ואכלת).

הפילה האדם ללא כוונת שחיטה, או שזרק סכין כדי לנועצה בכותל, והלכה ושחטה – ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים. ופסק רבא הלכה כר' נתן. (וכן משמע מדיוק סתם משנתנו. ואמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה).

והוא הדין כשהיתה כוונה לחיתוך הראש אך לא לחתיכת סימנים (עפ"י תוס'), ושחט הסימנים כדין – מחלוקת ר' נתן וחכמים. ואפילו השוחט אינו בר-דעת כלל, כגון חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואים אותם. (ואם גדול עומד על גבי הקטן ומלמדו לעשות לשמה – כתבו התוס' (יב:) שאין בזה חסרון כוונה. וע"ע ברמב"ן כאן).

אבל אם היתה כוונה לחתיכת סימנים (תוס'), אך לא להתר הבשר בשחיטה זו – כשר אף לחכמים, מלבד בקדשים שגילתה תורה שהמתעסק בקדשים – פסול.

בטבילה – טבילה למעשר ולתרומה צריכה כוונה. ואפילו כיוון להטהר לחולין ולא כיוון למעשר – אסור במעשר. הן בטבילת כל הגוף הן בנטילת ידיים. (דעת הרשב"א (בת"ה ו,ד ובשו"ת ח"א תקי) שזה דוקא לענין מגע חולין, בשנעשו על טהרת התרומה, שיש בהם שלישי לטומאה. אבל נטילת ידיים לאכילה – צריך כוונה. והרא"ה חולק. וע' חו"א כה,ג).

טבילה לחולין, ובכלל זה טבילת נדה לביתה – לרבי יונתן בן יוסף: צריכה כוונה (וכבס שנית – הוקשה תכבוסת שניה לראשונה). וכן דעת ר' יוחנן. אבל רב יהודה בשם רב אמר שאין צריך כוונה בטבילת חולין. (ולענין טבילת ידיים – נראה מסתם משנה במכשירין שאין צריך כוונה לכו"ע, שטבילה זו קלה יותר מטבילת כל הגוף. עפ"י תוס'. וכמו כן נקט באגרות משה (אה"ע ח"ד יד) שלענין דינים דרבנן, מודה ר' יוחנן שאין צריך כוונה).

טבילה שאינה לדעת הטובל עצמו, אם הטבילו אדם אחר לדעת – הרי זו כוונה המועילה אף לתרומה, בין שהטובל בר-דעת (וכגון שדחפו למים לשם טבילה, וכדו'), בין שאינו בר-דעת. (ולענין כוונת גוטל וניטל בנטילת ידיים – ע' שו"ת הרשב"א ח"א תקי; בדיק הבית הל' נט"י ד ד"ה תנן; חו"א או"ח כג,ז).

רב פפא השוה (אליבא דרב) דין כוונה בשחיטה לכוונה בטבילה, ולכן לר' נתן שאינו מצריך כלל כוונה בשחיטת חולין, הוא הדין בטבילה, כגון שנפל מן הגשר לנהר – נטהר. ולחכמים המצריכים כוונת חיתוך, אף כאן צריך כוונה כלשהי, שירד לשם כדי להקר ונפל כולו למים. אבל לר' יוחנן אין הדברים תלויים זה בזה, ולשיטתו אעפ"י שהלכה כר' נתן ששחיטה אינה צריכה כוונה, טבילה צריכה כוונה. (משום דרשת המקראות שבכל דין, וכנ"ל. ואפילו ירדה להקר – אין מועלת טבילתה. כ"מ בהג"א וברמ"א. וכתבו שם להלכה להחמיר ולחוש לדעת ר' יוחנן, (והובא גם בתרומת הדשן – רנז. וכן צידדו הרמב"ן הרשב"א בחידושיהם), ודלא כדעת הרמב"ם, הר"ח הסמ"ג והרשב"א, וכ"פ בשו"ע. עוד בשי' הראשונים – ע' במאור ישראל חגיגה יח:). (לענין טבילת כלי נכרים – אפשר שא"צ כוונה. ע' תה"ד רנז; ב"י יו"ד סוסי"ק).

ב. גל שנתלש מן הים ובו ארבעים סאה – מטהר את האדם או את הכלים, ודוקא בראשו ולא בכיפתו, שאין מטבילין באויר. ולא גזרו ראשין אטו כיפין.

אבל זרם גשמים המקלח מן ההר – אינו מטהר, אם משום שאין הקטפרס מהוה חיבור לטהרה, (רש"י), ואפילו אם יש ארבעים סאה במקום אחד אינו מטהר, שאין מטהר בווחלין אלא מעין בלבד ולא מי גשמים. (תוס'. ונראה שזו גם כוונת רש"י, שכיון שהם זוחלין, אין כאן צירוף לארבעים סאה במקום אחד – עפ"י הנצי"ב).

דף לב

גז. מה דינה של פרה אדומה שבשעת שחיטתה נעשו הפעולות דלהלן ע"י השוחט?

א. שחט בהמה אחרת עמה.

ב. נשחטה בהמה אחרת עמה ללא כוונה.

ג. שחט פרה אדומה נוספת יחד עמה.

ד. חתך דלעת עמה.

ה. נחתכה דלעת עמה שלא במתכוין.

א. השוחט פרה אדומה ושחט עמה בהמה אחרת – לדברי הכל פסולה, שהרי המתעסק במלאכה אחרת בשעת שחיטה – נפסלת הפרה בהסח הדעת. (ועוד זאת, משום ושחט אתה – ולא אותה וחברתה).

ב. נשחטה בהמה אחרת עמה ללא כוונה – אין כאן פסול משום 'מתעסק במלאכה אחרת', ואעפ"כ לר' נתן הפרה נפסלה משום אתה ולא אותה וחברתה, היות והשחיטה השניה כשרה. אבל לחכמים המצריכים כוונה בשחיטה, אין שחיטת השניה 'שחיטה' וממילא הפרה כשרה. (הרמב"ם פוסק שהפרה כשרה, הגם שפסק כר' נתן. וכנראה היתה גרסתו בגמרא שלר' נתן שתיהן כשרות. כס"מ פרה ד, יח).

ג. שחט שתי פרות אדומות יחדיו – פסולות. (אתה. אך אין כאן פסול ד'מתעסק במלאכה אחרת' כיון ששתיהן לשם פרה נעשו. עפ"י תוס').

נשחטה פרה נוספת עמה ללא כוונה – לחכמים, היות ושחיטת האחרת פסולה, הרי פרה זו כשרה. ולר' נתן – פסולה, אם משום ששחיטת פרה שלא בכוונה אינה פסולה, כי קדשי בדק הבית היא. (כ"כ מהרש"א), אם משום שאעפ"י שפסולה, ד'חטאת' קרייה רחמנא, מ"מ אין זה פסול בעצם מעשה השחיטה, אלא כשאר קדשים שנפסלו. (כן נקט במג"ח שצו, יט. ע"ש).

ד. חתך דלעת עמה – דברי הכל פסולה, משום מתעסק במלאכה אחרת.

ה. נחתכה דלעת עמה – דברי הכל כשרה, שאין כאן התעסקות במלאכה אחרת.

גח. א. מהם שיעורי שהיה הפוסלת את השחיטה?

ב. האם שהיות מועטות מצטרפות לכדי שיעור שהיה הפוסלת?

ג. שהה במיעוט סימנים – מהו?

א. המפסיק באמצע שחיטתו ואח"כ השלימה, הוא עצמו או חברו – אם שהה כדי שחיטה, מתחילה עד סופה – פסולה. ר' שמעון אומר: כדי ביקור החכם (= בדיקת הסכין), כשהחכם מזומן כאן, כגון שהטבח עצמו חכם. (ובסכין הראויה לאותה בהמה, חוץ לצואר כמלא צואר. תוס').

נחלקו האמוראים בשיטת תנא קמא; לרב – כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף. כלומר, שיעור שהיה שונה בעוף ובבהמה – כפי משך שחיטת אותו סוג. וכן דעת ר' יוסי בר חנינא שאמר: דקה לדקה וגסה לגסה. (כן פרשו ופסקו רש"י, בה"ג, יראים, אשכול).

ועוד הוסיף ר' יוסי בר"ח: כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט. ור' חנינא אמר: כדי להטילה על הארץ ולשוחטה.

אבל שמואל ור' יוחנן אמרו: אפילו לעוף משערים כדי שחיטת בהמה. (א) רבנו חננאל והרי"ף פסקו כשמואל ור' יוחנן. והרמב"ם פסק דקה דקה וגסה לגסה, ובעוף כתב לשער בבהמה דקה, ופסק כר' יוסי בר חנינא, ואינו סובר כרב, אלא הלמ"מ לשער בדקה, בין בבהמה דקה בין בעוף. והמ"מ כתב שכן היא גם דעת ר"ח והרי"ף. וכ"כ הר"ה, הרמב"ן, הרשב"א בחידושו והר"ן. (אלא שהר"ה והרשב"א בתוה"ב כתבו לחוש למעשה כדברי רש"י. וע' שו"ת הרשב"א ח"א קטז). והרא"ש כתב שמשערים בעוף כדי שחיטת בהמה גסה, אך ללא הרבצתה. וכ"כ בדעת הרי"ף.

ב. לגרסתנו, כמו שפרש"י, לפי ר' יוחנן אין משערים בהטלה לארץ, אלא במעשה השחיטה לבדו. אבל שאר הראשונים גורסים שלא נחלק ר' יוחנן על ר' חנינא, ולכך פוסקים לשער בהטלה עם שחיטה.

ג. כתבו כמה ראשונים ששיעור שחיטה כולל את חיתוך העור. וכן את מריטת הנוצות שבעוף, שהיא צורך שחיטה. (מ"מ). והרשב"א בתשובה (ח"א קטז) צדד שלמ"ד עוף לעוף אין משערים במריטת הנוצות, כשם שבבהמה לא נתנו בה שיעור מריטת שיעור.

ד. וכתב הרמב"ן לדון אם די בשיעור שחיטת רוב סימנים או כדי שחיטת הסימנים במלואם. ויש שפרשו שזו בעית הגמרא שבסמוך – ע' מאירי ויש"ש. והר"ן נקט שמשערים ברוב סימנים, וכ"כ הרא"ש, ובעוף – כתב – משערים ברוב סימן אחד. וכ"כ רבנו פרץ – מובא במרדכי ובהג"א. ובתורת הדשן מבואר שהשיעור בעוף הוא משהו. וכתב הרמ"א (כג, ב) שהמנהג להטריף כל שהייה, בין בעוף בין בבהמה).

ב. רבא הסתפק האם שהיות קצרות מצטרפות לשיעור שהיה הפוסלת. ולא נפשט הדבר. ודוקא כשהפסיק, אבל השוחט בסכין רעה ללא הפסקה, אפילו כל היום כולו – כשרה.

ג. שהה במיעוט סימנים – 'תיקו'. (לפרש"י: לאחר ששחט רובם. אבל השווה לאחר ששחט מיעוט ראשון של הוושט – נטרפה הבהמה כדין נקב בעלמא. ור"ת מפרש שהבעיה היא במיעוט קמא, אבל שהיה במיעוט בתרא אינה פוסלת. ויש פירושים אחרים – ע' רמב"ם ונו"כ, המאור, חדושי הרשב"א, המאירי, יש"ש. להלכה כתב בשו"ע (כג) להחמיר לכתחילה בשהייה במיעוט בתרא, ובדיעבד אין לחוש, ואילו הרמ"א כתב שהמנהג להטריף גם בדיעבד. וע"ע פריטס נוספים בשו"ת בית הלוי ח"ב יא).

נט. א. אלו סוגי פסולים מנבלים את הבהמה ואלו סוגי-פסול אינם מנבלים אלא מטריפים?

ב. האם אפשר שהבהמה תיעשה טרפה לאחר שחיטת סימן אחד?

א. כלל אמר ר' ישבב משום ר' יהושע: כל שנפסלה בשחיטתה – נבלה (ומטמאה במגע ובמשא). כל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל – טרפה.

בתחילה ר' עקיבא היה חולק וסובר שאפילו בשעת שחיטה, אם נפסקה הגרגרת (– 'עיקור'. רש"י), או אם שהה בשחיטה או החליד – טרפה ואינה נבלה, ולבסוף חזר והודה לר' ישבב.

ואין חילוק בין ארע הפסול עם השחיטה לפנייה או לאחריה, כגון: שחט את הוושט ופסק את הגרגרת או פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט – הרי זו נבלה. (בתחילה רבא יצא לחלק בדבר, ואיתותב).

ריש לקיש חילק: אם שחט במקום שנפסקה הגרגרת – נבלה. ואם שחט במקום אחר – טרפה. ואולם הקשו על כך מדברי עצמו, שלאחר שנפסקה הגרגרת, אנו דנים אותה כאילו אין לה אלא סימן אחד, ואין שחיטת הסימן האחד מוציאתה מידי נבלה.

עוד אמרו: עשאה גיסטרא – נבלה (חזקיה). נטלה ירך וחלל שלה [ניכר] – נבלה (ר' אלעזר). ומטמאה מחיים.

א. כתבו התוס' (עפ"י גמ' להלן לו): גם באופנים שהיא נבלה, לא פקע ממנה איסור טרפה, ואם חתך כזית בשר מחיים ואכלו – לוקה אף משום טרפה.

ב. רש"י (בד"ה ויש) כתב שנקובת הוושט הרי היא נבילה, לפי שאתרע מקום שחיטה. וכ"ה דעת הרמב"ם (ג, יט), הרשב"א (ר"פ א"ט), הטור והשו"ע (לג). ויש מפרשים בדעת הרמב"ם והשו"ע שאסורה משום נבילה כבר מחיים, אלא שאינה מטמאה רק לאחר מיתה. ע' ש"ך לג סק"ד, תבו"ש סק"ה, כו"פ, קובץ ענינים, העמק שאלה (קכה, א), זכר יצחק (ח"ב יח). וע' גליון מהרש"א להלן לו; קהלות יעקב – חולין יב. ויש חולקים, שאין סברא להפריד בין האיסור לטומאה, והלא בגמרא מבואר שאינה מטמאה מחיים. ע' נקדה"כ שם; חזו"א – ג, כב. וע"ע אמרי משה ג; יד דוד בכורות ג. על תד"ה רב חסדא; רש"י והגהות ר"א חבר בכורות כ).

ובתוס' הרא"ש חלק על רש"י, שלא מסתבר שע"י נקיבה תיעשה נבילה, אלא דוקא בפסוקת הגרגרת אמרו כן, שאינה יכולה להתקיים כלל. וי"א שכן היא גם דעת ר"ת ל: ע"ש ברא"ש. ואולם אין הדבר ברור – ע' רבנו ירוחם נט"ו ח"ג; בית הלוי ח"ב כד, ח ואילך. וע"ע הרחב דבר – שמות כב, ל. בבית הלוי (ח"ב כ) צדד בדעת רש"י שנקובת הוושט ב עו"ף, אם שחט תחילה את הקנה, אינה נבלה אלא טרפה. וע' בשו"ת ברית אברהם יו"ד כד; אחיעזר ח"ב ת.

עוד צדד בבית הלוי (בח"ג כו, א), שלענין הלכה אין לנו ראייה שדעת רש"י שנקובת הוושט נבלה, אלא כתב כן רק לדעת רבא בתחילה, משום הכרח הלשון. ע"ש.

יש אומרים, שאף למ"ד נקובת הוושט טריפה ולא נבילה, אם שחט במקום הנקב, והנקב משלים לרוב – הוי נבילה. ע' רעק"א יו"ד כו; זכר יצחק סוסי"א; חזו"א ג, כא; שעורי הגרד"ר ג, ג.

ב. שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה – כשרה. כך אמר רבי שמעון בן לקיש. ופירש רבא: דוקא ניקבה הריאה, הואיל וחיי הריאה תלויים בקנה, וכיון ששחט הקנה הרי הריאה כמונחת בסל, ואין שייך בה מעתה טריפות, אבל ניקבו בני מעיים לאחר שחיטת הקנה – טרפה, שיש טרפה לחצי חיות (כלומר, אעפ"י שאין לה עתה אלא סימן אחד חי – שייך לחול פסול טרפות).

(ואם שחט את הוושט ואח"כ ניקבו בני מעיים – כשרה, שהם כמי שמונחים בסל. המאור; הרשב"א; הרא"ש. ואולם הר"ן בחדושו חולק, שאין להוסיף על מה שמנו חכמים, ולומר שחיי בני המעיים תלויים בוושט. והוא הדין הלב והכבד אין לנו לומר שתלויים בקנה. וע' לשון רש"י לג. ד"ה מדר"ל. ובמהר"ם. וע"ע קה"י (לג) במה שדן על הטעמת קיבה לקפילא נכרי).

לפרש"י, ר' זירא חולק על רבא וסובר להתיר בכל אופן, כי אין טרפה לחצי חיות. ולפרוש התוס' וש"ר, ר' זירא חולק על ריש לקיש, וגם סובר יש טרפה לחצי חיות, ולדעתו אפילו נשחט הקנה, אין הריאה נחשבת כמונחת בסל, וכן אם נשחט הוושט – אין המעיים כמונחות בסל, ולכן לשיטתו יכולה לחול טרפה בכל אופן לאחר שחיטת סימן אחד.

א. נחלקו הראשונים אם הלכה כריש לקיש אם לאו. ע' בהמאור; מלחמות ה'; ר"ן ורא"ש. ולכאורה לא מצינו מי שפוסק אין טריפה לחצי חיות.

ב. כתב החת"ס (יו"ד יח) שאין אומרים 'כמאן דמנחא בדיקולא' כאשר שחט רק רוב ונשארו מקצת מן הסימנים. ובחזו"א (ג, כ) חולק, וכן בפרי יצחק (ח"ב סוסי"א כג).

ג. כתב בתבואות שור, וכ"כ הגרעק"א (יו"ד כז) עפ"י לשון הרמב"ן, שבשחט קנה וושט לכו"ע אומרים כמאן דמנחא בדיקולא. וכ"כ בתבו"ש. והפרי-חדש, הבית-מאיר (בחדושו לג), והחזו"א (ג, כ) חולקים.

ד. בסברת 'כמנחא בדיקולא' לענין טומאה – ע' אחיעזר ח"ב ב, ה'ו).

לפי האמור, שאם ניקבו בני מעיים לאחר שחיטת סימן אחד – הרי זו טרפה – נסתפק ר' זירא אם כשישחוט

הסימן השני נטהרה מטומאת נבלה, שמצטרפות שחיטות שני הסימנים לטהרה מידי נבלה, או שמא כיון שהסימן הראשון בא גם להתיר באכילה, ואילו השני לא בא להתיר, שכבר נטרפה – אין מצטרף הסימן הראשון לשני לטהרה. ואמרו לפשוט מספקו של אילפא, שמצטרף. (וביש"ש כתב שבעית ר' זירא לא נפשטה. וע' פמ"ג סוס"י כו).

דף לג

ס. האם מותר לישראל לזמן נכרי על בני מעיים? והאם מותר לישראל או לנכרי לאכול בשר שנחתך מבית השחיטה קודם שתצא נפש הבהמה?

רב אחא בר יעקב אמר שלדעת ריש לקיש (שאמר שע"י שחיטת הקנה, נחשבת הריאה כמונחת בסל), אין לזמן נכרי על בני מעיים, שלגביו הרי הם כאבר מן החי, היות שאין השחיטה מתרת להם, אלא מיתת הבהמה, והלא המעיים נידונים כמו שהוצאו מן הבהמה קודם למיתתה. ואולם דבריו נדחו מפני הברייתא שהתירה, לישראל ולנכרי, לחתוך בשר מבית השחיטה קודם צאת נפשה, ולמלחו ולהדיחו יפה יפה (אפילו כשבא לאוכלו צלי. עפ"י ראשונים) ולהמתין עד שתצא נפשה ולאכלו – ואעפ"י שהוצא ממנה בעודה מפרכסת, הרי שכשם שלישאל יצא מידי בשר מן החי ע"י השחיטה (אלא שצריך להמתין עד שתמות משום לא תאכלו על הדם), כך גם לנכרי – שאין לך דבר שלישאל אסור ולב"נ מותר.

א. הרי"ף הביא ברייתא זו להלכה. ואולם מדברי הרמב"ם משמע שפסק שבשר מפרכסת אסור לב"נ. ב. התוס' צדדו שריש לקיש אינו סובר כלל זה, אין לך דבר שלישאל מותר ולב"נ אסור. ולשיטתו אין מזמנים נכרי על בני מעיים. אלא שקשה על כך מהברייתא, וכן ממשנה להלן קב. – ע"ש בתוס'. ג. באופן שהשחיטה לא התירה לישראל, כגון בשחיטת גוי או בבהמה טמאה – אסור הבשר גם לנכרי, שהרי גם לישראל אינו מותר. רשב"א ועוד. ואולם בטרפה שנשחטה – מותר לנכרי, שאיסור דבר אחר גרם לה. (פוסקים).

סא. א. האם בשר קודש צריך הכשר לקבל טומאה?

ב. האם דם קדשים מכשיר את האכלין לקבל טומאה?

א. קיימא לן חיבת הקדש מכשרת לקבל טומאה ואין צריך הכשר נוסף. וע"ע להלן לה-לו.

ב. אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: דם קדשים אינו מכשיר (על הארץ תשפכנו כמים – הא דם שאינו נשפך לארץ כמים, אינו מכשיר).

סב. א. מהי דרגת טומאת סתם ידיים – ומה דינם לחולין, למעשר, לתרומה ולקודש? ומה דין דבר הטעון ביאת

מים מדברי סופרים, לענין כל אלו?

ב. הכניס ידיו לבית המנוגע – מה דינו?

ג. האם יש שלישי-לטומאה בחולין?

א. חכמים גזרו על סתם ידיים שהן טמאות, וטעונות ביאת מים. ודרגת טומאתם – שני לטומאה; – ומותר בחולין בנגיעה ובאכילה (מלבד אכילת פת המצרכת נטילת ידיים. וכן גזרו על דבר שטיבולו

במשקה), ופוסל את התרומה במגען, ומטמא את הקודש ('מטמא' כלומר, מגען נעשה שלישי לטומאה, ואותו שלישי פוסל את מגעו בקודש, להיות רביעי). ולענין מעשר – לר"מ, מותר באכילת מעשר-שני, וחכמים אוסרים. ואמרו בגמרא שלא אסרו חכמים אלא אכילת מעשר, ולא נגיעה. (ואעפ"י שאמרו כאן בלשון 'דלמא' – נראה שכן הוא האמת. תוס' ועוד. וע' חו"א מכשירין ד, ז שהעיר על השמטת הרמב"ם שהטמא מדברי סופרים אסור במעשר).

וכן הדין בכל דבר הטעון ביאת מים מדברי סופרים ולא מדאוריתא.

ב. הכניס ידיו לבית המנוגע – מן התורה אין כאן טומאה, שביאה במקצת לא שמה ביאה. אלא שחכמים גזרו טומאה על הידים; לר' עקיבא גזרו עליהם להיות ראשון-לטומאה, שעשאום כגופו שנטמא. ולחכמים – שניות, כשאר טומאת ידים. (ונפקא מינה, שאפילו נטלם ומיד הכניסם ולא נגעו בשום דבר – הרי הם שניות מחמת ביאה).

בדינם של ידים שהם ראשון-לטומאה – נחלקו תנאים; לתנא קמא, לא הוזכרו להיות תחילות אלא לגבי תרומה וקודש, אבל לא לחולין. ולר' אלעזר בר"ש – אף לחולין, (ופוסלים את מגען).

ג. אין דרגת שלישי-לטומאה בחולין, מלבד לדעת ר' עקיבא (וכל כלי חרש... יטמא – יטמא אחרים. ואין הלכה כמותו אלא כסתם מתניתין בטהרות ב, ג). ואף לשיטתו אפשר דוקא בטומאה דאוריתא, אבל טומאה דרבנן (כגון ב"ח דבר שגזרו חכמים) – אינה עושה שלישי בחולין. (וכתבו התוס' שלרב אסי (בסוטה ל), גם בטומאה דרבנן אמר ר' עקיבא שני עושה שלישי בחולין).

ואולם חולין שנעשים על טהרת התרומה (בפירות, שיש במינם תרומה) – יש בהם שלישי. וכן חולין שנעשו על טהרת הקודש, מלבד לדעת ר' יהושע אליבא דר' הושעיא, אין שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש, וכן דעת תנא דברייתא להלן. (וכן פסק הרמב"ם. והראב"ד השיגו).

דפים לג – לה

סג. מהו דין טומאתו של האוכל אכלין טמאים בדרגות דלהלן?

א. האוכל אכל ראשון.

ב. אכל שני.

ג. אכל שלישי של חולין.

ד. אכל שלישי של תרומה.

א. האוכל אכל ראשון (לפחות חצי פרס, (שהוא שתי ביצים לשיטת רש"י, או ביצה ומחצה – להרמב"ם. ולרבנו תם גזרו מאוחר יותר גם על אכילת כביצה) – לרבי אליעזר, נעשה גופו ראשון, להיות מגעו שני, (שלישיתו עשו את האוכל כמאכל. ואל תתמה, שהרי מצינו אוכל שאף חמור מן המאכל – בנבלת עוף טהור).

לרבי יהושע, נעשה גופו שני (ופוסל את התרומה במגע, ומטמא קודש. לשיטתו המאכל חמור מן האוכל, שהרי המאכל בכביצה והאוכל בחצי פרס (לגזירה קדמונית. עתוס'). ודין נבלת עוף – חידוש הוא ואין למדים משם).

ב. האוכל אכל שני – נעשה גופו שני, (ואפילו לר' יהושע, כאן עושים את האוכל כמאכל, לפי שמצינו שאכל שני עושה אכל שני ע"י משקין).

ג. האוכל שלישי-לטומאה של חולין – לר' אליעזר, נעשה גופו שלישי, שהאוכל כמאכל. לר' יהושע, נעשה גופו שני לקודש. ופרש רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן, שמדובר דוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה, שטהרתה נחשבת כטומאה כלפי קודש, הלכך אנו דנים אותו כאילו אכל קודש שני, שנעשה גופו שני. ולענין תרומה – מותר במגעה, ומ"מ נפסל גופו מלאכול בתרומה, (שלענין זה נעשה אוכל כנאכל, להיות שלישי. עולא). אבל בחולין שנעשו על טהרת הקודש – לא נעשה גופו שני. ואף אפשר שאין קים כלל שלישי בחולין שנעשו עטה"ק, ומחלוקת תנאים בדבר. וכעין זה אמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא, שהאוכל שלישי של חולין שנעשה עטה"ק – טהור לאכול קדשים. (וכ"ש תרומה. תוהרא"ש. וכ"מ בתוס'. ודבריו ייתכנו הן לר' אליעזר הן לר' יהושע, שסובר ששניהם לא דיברו אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה. עפ"י תוס'. וע' מהרש"א מהדו"ב ובלשון התורא"ש). ואילו ר' אסי בשם ר' יוחנן בשם ר' ינאי אמר, שהוא הדין באוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש – נעשה גופו שני לקדש. (וכן דעת עולא – לפי הפירוש השני שברש"י. וכן לפרוש התוס' בד"ה האוכל שלישי וד"ה בחולין).

ד. האוכל שלישי של תרומה – דינו כאוכל חולין שנעשו על טהרת התרומה, שמותר בנגיעת תרומה אך אסור לאכלה. (ר' יונתן בשם רבי).

דפים לד – לה

- סד. א. האם מותר לאכול מאכל שלישי של חולין, שמעורבת בו תרומה?
ב. האם מותר לאכול אכלין טמאים שעל ידיהם יטמא גופו של האוכל?
ג. בגדי אוכלי תרומה – מה דינם לגבי אוכלי קודש? בגדי עם הארץ – מה דינם אצל הפרושים?
ד. האם מותר להגיע תרומה באכל של קודש?
ה. רביעי לקודש – מעלה דרבנן היא או מדאורייתא?
ו. אכל שלישי של חולין – האם הוא מטמא קודש?
א. שנינו, מאכל שלישי נאכל בנויד הדמע (= מרק שיש בו תבליני תרומה). ופרשו (אליבא דעולא), שמדובר כאשר אין כזית תרומה בכדי אכילת פרס.
לפי הפירוש הראשון המובא ברש"י (שדוההו), וכן נקטו בתוס' לעיקר, מדובר בחולין שנעשו על טהרת תרומה. ואעפ"י שהאוכל מאכל שלישי נפסל מלאכול בתרומה, כאן לא גזרו, הואיל ואין בתרומה כזית. (ואעפ"י שחצי שיעור אסור בכל מקום, כאן שהוא איסור דרבנן וגם ע"י תערובת – לא גזרו. רש"י ומהר"ץ חיות בבאור דהתוס'. וע"ע שו"ת דובב מישרים ח"א מט; קיא, א).
אבל לפירוש שנקט רש"י לעיקר, אין מותר אלא בחולין גרידא, שלא נעשו על טהרת תרומה. (ואין בו טומאת-שלישי כלל, לכך מותר לאכלו. ואעפ"י שמעורבת בו מעט תרומה, לא נטמא המאכל כלל).
ב. מרש"י משמע שנקט שאסור לאכול מאכל טמא משום שעל ידי כך יטמא גופו, (וטומאת גויה אסורה למ"ד דאורייתא ולמ"ד מדרבנן). ואילו התוס' ושאר ראשונים חולקים, שאין איסור בדבר אלא אם בא לאכול תרומה או קדש, או ברגל.

ג. בגדי אוכלי תרומה הרי הם כטמאים טומאת מדרס (- אב הטומאה, לטמא אדם) לאוכלי קודש, ששמירת תרומה אינה מספקת לקודש, וכאילו אינם שמורים, ושמא ישבה עליהם אשתו נדה. בגדי עם הארץ - מדרס לפרושין (= האוכלין חולין בטהרה). (הטעם, שאינם שמורים כל הצורך, ושמא ישבה עליהם אשתו נדה. אבל עם-הארץ עצמו, אף כי גזרו על מעינותיו שהם טמאים כבזב, לא גזרו עליו שיעשה מדרס או יטמא בהיסט, שאין גזורים גזרה על הציבור כשאין רובו יכול לעמוד בה. עפ"י תוס'. ויש חולקים וסוברים שעם הארץ עושה מדרס. ר"ת, מובא בתורא"ש).

ד. דעת ר' יצחק בר שמואל בר מרתא, טהרת תרומה, בין בבגדים בין בפירות - טומאה היא אצל קדש, ואסור להגיע תרומה טהורה בקודש. (עפ"י תוס'. אא"כ נשמרה על טהרת הקדש). ואולם לרבא אין אומרים כן אלא במדרסות, שיש בהם חשש מצוי, שמא ישבה נדה עליהם, אבל בפירות תרומה אין אומרים בהם טהרתם כטומאה אצל קודש. (עתורא"ש שהקשה הלא נחלקו בענין זה תנאים במסכת טהרות. וע' מהרש"א מהדו"ב. וע' ע' בחדושי הנצי"ב שהראה שהיו להן נוסחאות במשנת טהרות).

ה. רש"י פרש שרביעי בקודש - מעלה דרבנן היא. והתוס' ועוד ראשונים חולקים, דמדאורייתא הוא.

ו. נחלקו תנאים האם יש שלישי-לטומאה בחולין רגילים, (ר' עקיבא וחכמים). וכן נחלקו אם יש שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקודש (ע' לעיל לג).

גם לשיטות שיש בהם שלישי, נחלקו תנאים אם דינם כתרומה, שאינם יכולים לעשות רביעי, אלא השלישי פסול ואינו מטמא. (ר"א בר' צדוק). ור' יצחק הוסיף שאין אותם חולין עושים רביעי בקודש, שאין עושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש. (הלכך האוכלם, כשר לאכול קודש. וכן אם נגעו אותם אכלין בקודש - אינו נפסל).

ונפקא מינה בטומאתם - שאין להקדישם קדושת הגוף. ע' תד"ה האוכל. וכן יש סוברים שאסור לאכול חולין שנעשו על טהרת הקדש כשהם שלישי - ע' לעיל ב: ובחדושי הנצי"ב ובגליונות קה"י ובשלמי שמעון כאן. וע' רש"י להלן לו: ד"ה ואפילו, ובחדושי בית מאיר שם.

כמה מן הראשונים מפרשים דברי ר' יצחק כדעת התנאים שחולין שנעשו עטה"ק אין בהם שלישי כלל. ערמב"ן ורשב"א ור"ן. וכן פרש הרמב"ם. ע' בכס"מ יא, יב; חדושי הנצי"ב; חזו"א - ריד), ולדעת התנאים האחרת (במשנת טהרות ב,ו), חולין שנעשו עטה"ק דינם כקודש ויכולים לפסול את הקודש במגע, להיותו רביעי.

דפים לה - לו

סה. האם הדברים דלהלן מכשירים את הבשר / האכל לקבל טומאה?

א. שחיטה.

ב. דם שחיטה.

ג. דם חללים (= הריגה).

ד. דם המת.

ה. דם מגפה (= מכה).

א. שחיטת הבהמה – לתנא קמא: אינה מכשרת את הבשר. לר' שמעון: מכשרת (משום שמתרת את הבשר לאכילה. רש"י ותוס' והכשר זה אינו אלא מדרבנן. ר"ן כאן ותוס' עג:).

ב. דם שחיטה – לחכמים: מכשיר (תשפכנו כמים – הוקש למים). לר' שמעון: אינו מכשיר, (שלא הוקש למים אלא לענין דינים התלויים בשפיכה, ולא לענין הכשר. תוס').

לדעת חכמים, הדם שניתז במהלך השחיטה, ונתקנה מן האכל לפני גמר השחיטה – נחלקו החכמים אם הוא מכשיר (רבי, שישנה ל'שחיטה' מתחילה ועד סוף, ואפילו נגע שרץ לפני גמר השחיטה – נטמא. חז"א. וע' שלמי שמעון), אם לאו (ר' חייא – אליבא דרב פפא. ולרב אשי – הרי זה ספק לר' חייא, ותולין, לא אוכלים ולא שורפים). והכריע ר' אושעיא כר' חייא (מפני צירוף דעת ר' שמעון שדם שחיטה אינו מכשיר כלל).

יש דעת אמוראים שלר' שמעון דם מכשיר. ולא שמיע לה הברייתא הדכא. עפ"י תוס' כז: ד"ה ומר. וע' אור שמח – הל' טומאת אכלין ב,ז).

אינו נחשב דם שחיטה אלא זה שהנפש יוצאה בו, אבל דם התמצית אינו קרוי 'דם' ואינו מכשיר. תוס' עפ"י פסחים טז. יש שכתבו שדם קילוח אינו מכשיר בשחיטה. ע' לשון רבנו גרשום והרמב"ם (טו"א יב,ג). ואולם עתוס' (כאן ובכריתות כב.) ובחודשי הנצי"ב.

ג. דם חללים – מכשיר. (ודם חללים ישתה – החשיבו הכתוב משקה).

לרש"י, היינו אף בבהמה, דם הריגתה מכשיר. ועוד כתב (קכא.) שאין נקרא דם חללים אלא בהריגה ע"י גסטרא בצואר. שאר הראשונים חולקים, שאין 'דם חללים' אלא באדם, אבל בבהמה – הרי זה כדם מכה. ועוד כתבו התוס', שגם מקום בית השחיטה בכלל 'צואר' הוא, ולא דוקא בעריפת גסטרא. אינו נחשב 'דם חללים' אלא הדם שלאחר הקילוח, אבל דם הקילוח אינו דם חללים, (אם משום שאין הנפש יוצאה בו, שאינה יוצאה אלא מטיפה המשחרת ואילך, וכדעת ריש לקיש בכריתות ודלא כר' יוחנן. רש"י ור"ן. אם משום שאין קרוי דם חללים אלא היוצא לאחר מיתה, שכבר נעשה 'חלל'. תוס'). וכתב מהרש"א שמשמע בתוס' שדם קילוח אינו מכשיר אפילו לחכמים, וגרע מדם מכה דלהלן. והחזו"א (ריד) צדד בדבר. ע"ש. וב'קובץ ענינים' תמה מצד הסברא).

ד. דם המת – לחכמים, מכשיר (מכשירין ו,ו). שלאחר שגילה הכתוב שגם דם שחיטה מכשיר, הרי ש'דם חללים' לאו דוקא, ומה לי קטלה אדם מה לי קטלה מלאך המת. עפ"י ראשונים). לר' שמעון – אינו מכשיר, (שאינן לך אלא מה שנאמר בו, 'דם חללים').

לרש"י, המדובר בבהמה שמתה. ולתוס' – באדם שמת.

ה. דם מגפה – ר' שמעון אומר: אינו מכשיר (שלא נתחדש להחשב משקה אלא 'דם חללים'). ולחכמים – מכשיר. (והוכיחו בתוס' שלא נחלקו אלא באדם, אבל בבהמה – גם לחכמים אינו מכשיר. ולשיטת רש"י צ"ע).

דף לו

- סו. א. דם של פסולי המוקדשין שנפדו – האם הוא מותר בהנאה?
ב. מהו המושג 'חיבת הקדש', והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן?

ג. קדשים שנטמאים ללא הכשר ע"י משקה – האם הם מטמאים במגעם דברים אחרים, או שמא לא נפסלו אלא הם בלבד?

א. דם פסולי המוקדשין מותר בהנאה ואינו טעון קבורה (כמים). והוצרך הלימוד לדם שיצא מחיים, קודם שנשחט הרוב, שמותר ואינו דומה לחלב שלהם. תוס'.

ב. אעפ"י שאין אכל מקבל טומאה אלא זה הראוי לאכילה ושהוכשר ע"י משקה – בקדשים אין הדבר כן, אלא אפילו עצים ולבונה שאינם אכילים – יכולים לקבל טומאה, חיבת הקדש מכשרתן ועושאתן אכל. ואמרו בסוגיא שהוא דין דאורייתא. (והבשר – לרבות עצים ולבונה).

וכן שאר הקדשים (שנתקדשו קדושת הגוף ע"י כלי. רש"י תוס'. ע' מנחות קא) – הרי הם מקבלים טומאה אעפ"י שלא הוכשרו ע"י משקה, חיבת הקודש מכשרתם. וגם זה הוא דין תורה, ונפקא מינה – שאם נטמאו, דינם בשריפה. ואילו לא היתה זו אלא טומאה מדרבנן, היו תולין ולא שורפין.

(הרמב"ם ט"א י"ז) פסק שמהתורה צריך הכשר, וחיבת הקדש אינה מכשרת אלא מדבריהם. וע' בפסחים לה. מאידך לענין לבונה משמע ברמב"ם שחיבת הקודש מועילה מדאורייתא, (אך לא לענין עצים). ע' במפרשים ובמובא בזבחים לד. וע"ש בדף מו לענין חיוב האוכלים בטומאה. וע"ע רש"י ותוס' מנחות כא. קא. ובמנ"ח (קמה, ו) חידש שלדעת הרמב"ם עצים ולבונה צריכים הכשר מים מן התורה.

בפרה אדומה, אם חיבת הקודש דאורייתא או דרבנן – ע' תוס' כאן; שו"ת הרשב"א לב; טו"א חגיגה כג. יש מן האחרונים שיצא לחדש, שכלי שרת מקבלים טומאה מאכלים ומשקים מדין חיבת הקודש, שהרי הם כאכל, וכעצים ולבונה. (צל"ח פ"ק דפסחים אות קלב) ויש שחלקו על כך. ע"ש באות קלג; מנ"ח סוף מצוה קס. וע' שו"ת הרשב"א לב, שאין חיבת הקודש עושאתן כאוכלין ממש, ואין זו טומאת אוכלין, אלא לומר שמקבלים טומאה אע"פ שאינם אכל).

ג. נסתפק ריש לקיש האם צריך של מנחות (- חלק יבש, שלא הוכשר ע"י משקה. וה"ה בשר קדש שלא בא במים. תוס'). האם הוא עושה ראשון ושני במגעו. ובארו בגמרא שלא נסתפק אלא בדאורייתא, אם מטמא את מגעו מן התורה (וקדשים הנוגעים בו דינם בשריפה) אם לאו, אבל מדרבנן – ודאי הוא עושה ראשון ושני (והנוגע בו – לא יאכל). ועלה הספק ב'תקו'. (ובירושלמי (חגיגה ג, ב) פשטו לקולא, מיתור הכתוב). (עצים ולבונה שנטמאים מפני חיבת הקודש, פשוט שאין עושים ראשון ושני. שטמ"ק אות ז, מכת"י. וע' שלמי שמעון).

דף לז

סז. א. השוחט בהמה מסוכנת – האם היא מותרת באכילה, ומניין?

ב. האוכל חלב של נבלה או טרפה – משום כמה איסורים הוא חייב?

ג. היכי דמי 'מסוכנת'?

א. המסוכנת אינה נאסרת באכילה. (ולא תאמר זאת החיה אשר תאכלו ומסוכנת לאו חיה היא – שמכך שהוצרך הכתוב ללמד שאיסור נבלה חל על איסור חלב, משמע שלא נאסרה קודם שנתנבלה משום 'מסוכנת', שאם מסוכנת אסורה, הרי כבר גילה הכתוב שאיסור טרפה (ובכלל זה מסוכנת) חל על איסור חלב, ושוב א"צ להשמיענו בנבלה, שהרי כל נבלה היתה מסוכנת. וגם אם תמצוי לומר שנתנבלה ע"י גיסטרא לא היתה מסוכנת אפילו שעה אחת ('אבע"א') – עדיין מדוע ייתר הכתוב וחלב נבלה וחלב

טרפה – אלא להשמיענו שיש לך אחרת כיוצא בה, שחלבה חלוק מבשרה, כלומר חלבה אסור ובשרה מותר, והיינו מסוכנת.

ואי בעית אימא, יש ללמוד מן הכתוב ביחזקאל ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי – שהכוונה לבשר המותר, היינו מסוכנת. ומכאן יש לשמוע שהמסוכנת מותרת, שאל"כ מאי רבותא דיחזקאל).
ואולם קיים להו לרבנן, שאם שחט בהמה מסוכנת ולא פרכסה – נשמתה ניטלה ממנה קודם גמר השחיטה, ולכן הבהמה המסוכנת אינה מותרת בשחיטה אלא על פי סימני פירכוס שפרשו חכמים. (ומותר לכתחילה לשחטה. תוס'. ואעפ"כ כל אדם הרוצה להחמיר על עצמו ולהמנע מאכילת בהמה הנוטה למות – הרי זה משובת, כמו שהחמיר יחזקאל. פוסקים).

ב. איסור נבלה, וכן איסור טרפה, חלים על איסור חלב, ולוקה שנים. (וחלב נבלה וחלב טרפה... ואכל לא תאכלהו – והלא כבר אסור משום כל חלב וכל דם לא תאכלו? אלא בא ללמד שחייב גם משום נבלה וטרפה.

(אם היא גם נטרפה וגם נתנבלה – לוקה משום שניהם, מלבד מלקות דחלב. עפ"י תוס' לעיל לב. וכן נ' שעובר בעשה דאינו זכוח בחלב דנבלה, לפי שיטת התוס' שאיסור זה קיים בנבלה).

ג. מסוכנת – כל שמעמידים אותה ואינה עומדת. ואפילו כחה בריא לאכול בקעיות וקורות, כיון שאינה עומדת – מסוכנת היא.

דף לח

סח. א. מהם סימני החיות שבשעת השחיטה, שעל ידם מתירים הבהמה המסוכנת? ומהם הסימנים בעוף?

ב. הסימנים האמורים – האם הם נצרכים להיות בסוף השחיטה, באמצעה, או בתחילתה?

ג. ולד שמתה אמו קודם שנולד, בלידה עצמה, או מיד אחר הלידה – האם הוא כשר לקרבן?

א. בהמה שהיא בחזקת מסוכנת, אינה מותרת בשחיטה אלא בסימני חיות שמנו חכמים. וזה פירוט הסימנים לשיטות השונות:

רשב"ג (הרי"ף, תוס', רשב"א, רש"ל ורש"א, גורסים: 'רבן גמליאל') אומר: עד שתפרס ביד וברגל.

רבי אליעזר אומר: דיה אם זינקה (= שנופחת בגרונה והדם מזנק בכח מבית השחיטה. ואפילו שחט בלילה ולא ראה שזינקה, ולמחר השכים ומצא כתלי בית השחיטה מלאים דם – כשרה. ר' שמעון אליבא דר"א).

וחכמים אומרים: אינה מותרת בזינוק (עפ"י גמרא) אלא עד שתפרס ביד או ברגל, או עד שתכשכש בזנבה. (יש מן הפוסקים שפסק כר"א. ודעת יחיד היא).

וכן גועה בקול עבה וחזק (ולא במעומעם), התריזה רעי בכח (ולא די בשותתת), וכן כשכשה באונה – הרי זה פירכוס. (רב. ואפילו לדעת רשב"ג. תוס'. אבל כשכוש הזנב אינו מועיל לרשב"ג, וכן לדעת ר' אלעזר בר' יוסי בברייתא).

סימנים אלו מועילים הן בבהמה גסה הן בבהמה דקה.

כפיפת יד פשוטה – הרי זה סימן המועיל לדעת חכמים, בין בבהמה גסה בין בדקה (שמואל. וכן הלכה. רז"ה, רשב"א, ר"ן (וע"ע בחדושינו), רבנו ירוחם, טור. וכן נקט הש"ך לעיקר. ואולם הרי"ף הרמב"ם והסמ"ג לא הוכירו הלכה זו. עב"י).

אבל פשיטת יד כפופה – אינה סימן בבהמה דקה, לפי שכך דרכה לעשות בהוצאת נפשה ואין זה סימן המורה על חיות. אבל ברגל, בין פשטה בין כפפה – הרי זה סימן, בין בגסה בין בדקה. וכן פסק רבא להלכה. והוסיף שבעוף אפילו לא רפרף אלא גפו (וי"ג: עינו) ולא כשכש אלא זנבו (רפרוף הוא פחות מכשכוש) – כשר. (רוב הפוסקים כתבו שה"ה בבהמה מועיל להלכה כשכוש הזנב. וי"ח). (חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס. ע"ז טז – הובא ברי"ף).

ב. נחלקו אמוראים על עיתוי הסימנים: לרב חסדא, פרכוס שאמרו – באמצע שחיטה, להוציא תחילת שחיטה שאין די בו, (שמא מתה קודם גמר השחיטה). ולשיטתו, אם פשטה ידה בסוף השחיטה, אפילו בהמה דקה – כשרה.

לרבא, פרכוס שאמרו – בסוף שחיטה, שכל שאינה עושה כן בסוף, בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן. (וכן זינוק אינו מועיל לר' אליעזר אלא בסוף. וזה שהכשיר ר' שמעון בשוחט בלילה ומצא כתלים מלאים דם – לפי שאינו מצוי שתזנק אלא בסוף, ואין חוששים שזינקה בתחילה. תוס'. וי"מ בדרך אחרת. והלכה כרבא. פוסקים. וצריך שיימשך הפרכוס עד לאחר השחיטה. רבנו ירוחם, לד' רש"י. הובא ברמ"א ובש"ך ז,א. וי"ח. מהרש"ל).

לרב נחמן בר יצחק, פרכוס שאמרו – בתחילת שחיטה. כל האמור אינו אלא בבהמה שהיא בחזקת מסוכנת, אבל הבריאה – אפילו אין בה אחד מכל סימנים אלו, כשרה.

ג. מתה האם לפני הלידה – פסול. (כי יולד – פרט ליוצא דופן. והוא הדין אם לא מתה כלל אלא קרעוה והוציאו את הולד – פסול).

מתה תוך כדי הלידה – פסול, (ואפילו יבוא אליהו ויאמר שמיתתה היה בדיוק בעת גמר הלידה. עפ"י תוס'. ואעפ"י שנוולד ברחם כרגיל – לפי שנאמר תחת אמו – פרט ליתום. ובתו"כ דרשה רבי יוסי הגלילי מיהיה עם אמו. וע' רמב"ן תורא"ש ורש"ש). מתה אחר הלידה, אפילו בסמוך מאד – כשר. (שקורא אני בו תחת אמו).

ט. השוחט בהמה עובר עובד-כוכבים – האם שחיטתו כשרה אם לאו?

השוחט בהמת עובד-כוכבים – לר' אליעזר, אפילו לא הוצרך אלא לאכילת מעט בשר ולא שמענוהו מפרש לשם עבודת-כוכבים – פסולה, שסתם מחשבת עובד-כוכבים לעבודת כוכבים. (בקדשים נאמר והקריב המקריב את קרבנו – קרא לבעלים 'מקריב'. וילפינן חוץ מפנים). לחכמים – כשרה, שאין אומרים סתם מחשבתו לעכו"ם. ולפי 'איכא דאמרי', לדעת חכמים אפילו שמענוהו מחשב לע"ז – כשרה, שבחולין אין הולכים אלא אחר מחשבת השוחט ולא אחר מחשבת הבעלים. (ואמנם לענין קדשים הולכים אחר מחשבת הבעלים, אך לענין מחשבת ע"ז נאמר זבחי מתים – לא שמענו אלא הזובח, ואין למדים חוץ מפנים).

(לדעת חכמים, האם מותר לשחוט לעובד כוכבים לכתחילה – ע' ברמב"ן ורשב"א שצדדו לכאן ולכאן. והר"ן נקט שמותר). וכן שיטת ר' יוסי, שלעולם אין הולכים אלא אחר מחשבת העושה בלבד. (ולשיטתו כן הוא אף בקדשים, והמקריב – מקריב ממש).

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כר' יוסי, שזה מחשב וזה עובד – לא אמרינן (לט:).

דף לט

- ע. א. אלו פעולות בבהמה, שהמחשב בהן לשם עבודת-כוכבים, הבהמה נאסרת?
ב. חישוב בשחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת-כוכבים – מה דינה?
ג. שחטה ואח"כ חישוב עליה לעבודת-כוכבים – מה דינה?
ד. עכו"ם שאמר לשוחט ישראל, הא לך בהמה לשחוט, הדם והחלב – לי, והעור והבשר יהא לך – האם הבהמה נאסרת?
ה. עכו"ם שנתן זוז לשוחט ישראל שיתן לו בשר כשישחוט, ושחט – האם הבהמה מותרת אם לאו?

א. שתי עבודות אוסרות את הבהמה בהנאה, כשנעשו במחשבת עבודת כוכבים: שחיטה וזריקה. (זבחי מתים. וכן כתוב זבח לאלהים יחרם; בל אסיך נסכיהם מדם. ואולם הוכיחו בתוס' שבזריקה אין נאסרת הבהמה כולה אלא הדם בלבד).
אבל קבלה והולכה – אינן אוסרות בהנאה. וכן הקטרת חלקים ממנה לשם ע"ז – אינה אוסרת את שאר הבהמה (אלא את החלקים המוקטרים בלבד, כשאר תקרובת ע"ז).

ב. חשב בשחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז (ובשחיטה עצמה אין כוונתו לעבדה) – ר' יוחנן אמר: פסולה (כלומר, אסורה בהנאה. שסובר מחשבין מעבודה לעבודה, וילפינן חוץ מפנים). וריש לקיש אמר: מותרת. (אין מחשבין מעבודה לעבודה (אפילו בקדשים, במחשבת שלא-לשמה), ולא ילפינן חוץ מפנים).
תניא כוותיה דר' יוחנן. (והלכה כמותו).
(חישוב בשחיטה על דעת שהגוי יזרוק דמה לע"ז – הרשב"א אוסר בהנאה (לר' יוחנן), והרא"ה מתיר).

ג. שחטה ואח"כ חישוב עליה לעכו"ם – זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא התר. (משום כבודו של רשב"ג הסובר 'הוכיח סופו על תחילתו', ויש להניח שכבר בשעת השחיטה היתה דעתו לע"ז. אבל לדעת חכמים אין אומרים כן, ומעמידים על החזקה שבשעת השחיטה לא היתה עדיין מחשבת פסול).

ד. עכו"ם שנתן בהמה לישראל לשחוט, הדם והחלב יהיו שלו ושאר הבהמה לישראל – באנו למחלוקת (הנזכרת לעיל לה) שבין ר' אליעזר (וחכמים) ור' יוסי, האם הבהמה נאסרת במחשבת הבעלים כשאדם אחר הוא השוחט. ומסר רב יוסף בשם שמואל הלכה כר' יוסי, שמותרת.

ה. עכו"ם שנתן מעות לישראל עבור בשר, שישחוט עבורו – לפי דעת הסוברים 'זה מחשב וזה עובד', אזי אם הגוי הוא איש אלים שאי אפשר לדחותו ולהתחרט מן ההסכם – אסור, (ואפילו לסוברים אין מעות קוננת לגוני, אסור מדרבנן, הואיל ואין הישראל יכול לחזור בו. עפ"י תוס'. והרמב"ן צידד בדבר). ואם לאו – מותר. (ואפילו אם הגוי קונה במעות, אין הישראל נעשה שלוחו בדבר ושחיתתו על דעת עצמו, שהרי אינו רוצה לקלקל לעצמו בשותפות הגוי עמו, והלא אינו שוחט בעל כרחו כי יכול לחזור בו).
אבל להלכה אין איסור בכל זה, שהרי קיימא לן כר' יוסי ש'זה מחשב וזה עובד' – לא אמרינן.

דפים מ – מא

- עא. א. השוחט לשם עבודה-זרה לאחד מן הנבראים – מה דינו, מה דין שחיתו ודין הדבר הנשחט?
ב. המשתחוה לבהמת חברו או השוחטה לשם עבודת-כוכבים – האם אסרה?
ג. השוחט קרבן בשבת בחוץ לעבודת-כוכבים, בשוגג – כמה חטאות הוא חייב?

א. השוחט לשם עבודה לאחד מן הנבראים – דינו בסייף והשחיטה פסולה, ואולם אין הנשחט נאסר בהנאה כדין תקרובת-ע"ז אלא אם שחט לכוכבים ומזלות או לבעלי חיים או למלאכים – שנקראו אלהות בתורה (הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו; וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים...), אבל שחט לשם הרים וגבעות ימים ונהרות – אין כאן דין תקרובת-ע"ז ולא נאסר בהנאה. (אלהיהם על ההרים – ולא ההרים אלהיהם). ומכל מקום השחיטה פסולה משום שדומה לשחיטת עכו"ם (רש"י). ואפשר שאסור מדאורייתא משום 'כל שתעבתי לך...'. – 'ע' בית הלוי ח"א ל, ט). ויש מפרשים שזה שאמרו שוחט לשום הרים אין אסור בהנאה, בשוחט לשם כישוף או רפואה ושאר דברי הבאי ולא בשמתכוין לעבודת כוכבים. (רמב"ם, ר"ן).

ע"ע בע"ז מה.

(התוס' צדרו שהשוחט לחמה וללבנה (ולא לגדייהו) – אין בהמה נאסרת משום זבחי מתים, וכדין הרים המחוברים. ואולם רש"י לא פרש כן.

חיוב מיתה לשוחט, אם הוא חל בגמר שחיטה או אף במקצתה – ע' פירוט השיטות בשו"ת שבט הלוי ח"ב ריו).

ב. המשתחוה לבהמת חברו – לא אסרה משום 'נעבד', (אפילו למזבח. ואעפ"כ העובד חייב כשאר עו"ע"ז. רש"י).

השוחטה, (גם כשהיא רבוצה מקודם, ולא הגביהה והרביצה הוא) – לרב הונא, אסרה מיד כשהתחיל לשחוט. (ואף להדיוט. רש"י ותוס'. שכיון שעשה בה מעשה, יכול לאסור אפילו דבר שאינו שלו, ואפילו מעשה זוטא). ואילו רב נחמן, רב עמרם ורב יצחק אמרו: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, (ואפילו בגמר השחיטה. רש"י, וכן נקט הר"ן לעיקר. ור"ח חולק וסובר שבמעשה רבה לכו"ע אדם אוסר), אלא אם יש לו בה שותפות. (והלכה כשיטה זו (רמב"ם; ר"ן). ומ"מ יש מי שאוסר באכילה בלבד, משום סרך עבודת כוכבים. מובא בר"ן ורש"ל. ואילו הרז"ה כתב שהלכה כרב הונא, שאדם אוסר את שאינו שלו אפילו במעשה זוטא).

ותלו הדבר בדעות התנאים; ר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא אמרו שאין נאסר. ורב הונא שאסר – לא אסר אלא בשיטת תנא קמא החולק. (רש"י). ואולם האמוראים שהתירו סוברים שאפילו תנא קמא לא אסר אלא בכותי או בישראל מומר, אבל ישראל שאינו בחזקת מומר – אינו אוסר. בכלל ישראל מומר – כשהיתרו בו שלא לעבוד, וקיבל ההתראה, שכיון שהתיר עצמו למיתה – אין לך מומר גדול מזה. (א. בישראל שאינו מוחזק כמומר, ויש לו שותפות בה – מרש"י משמע שאוסר, (וכ"ד הרמב"ם והרמב"ן). ודעת התוס' שאינו אוסר, דלצעוריה קמכוין. ודלא כרש"י.

ב. מין האדוק לע"ז, וכן ישראל המומר לע"ז, אם שחט לפני עבודת-כוכבים, אפילו סתם ולא פירש – מסתמא שחט לשם ע"ז, ואפילו היתה רבוצה שם מקודם לכן ובא ושחטה. עפ"י תוס'. ג. לרש"י, לכאורה נראה שאם הגביהה ואח"כ שחטה – הכל מודים שאוסר, שכבר קנאה ע"י הגביהתו. ואולם התוס' חולקים, שהגנב והגזלן אינם קונים לענין זה אלא לענין חיוב אונסין וכד'. והר"ן בחדושו כתב שודאי כך היא גם דעת רש"י. וע"ע בית ישי פב, הערה ו; אחיעזר ח"ד פב, ג; פרי יצחק ח"א נח).

ג. השוחט קדשים בשבת בחוץ לעבודת-כוכבים – חייב שלש חטאות; משום שבת, (ואעפ"י שנאסר בהנאה, יש כאן תיקון ואינו בגדר 'מקלקל', כי הוציא הבשר מאיסור אבר מן החי לבן-נח), משום שוחט קדשים בחוץ, ומשום עבודה-זרה.

ודוקא כשחלו האיטורים בבת אחת, כגון חטאת העוף שהיה חצי קנה פגום והוסיף כל שהוא בשחיטתו, (או בכל זבת, ובאומר 'בגמר זביחה הוא עובדה'), אבל בשאר אופנים, משעה שהתחיל לשחוט כבר נאסרה בהנאה משום תקרובת-ע"ז (אם משום שאדם אוסר דבר שאינו שלו – לרב הונא; אם משום שהקרבתו נחשב שלו, כיון שקנאו לכפרה – לרב נחמן, רב עמרם ורב יצחק), ושוב אינו חייב משום שוחט קדשים בחוץ, שהרי בגמר השחיטה אין כאן קדשים אלא מחתך עפר בעלמא הוא.

דף מא

עב. א. באלו מקומות אסרו לשחוט משום החשד או משום חוקות המינים?
ב. השוחט חולין ופרש בשחיטתו לשם אחד מן הקרבנות – האם שחיטתו כשרה?
ג. פסולי מחשבה הפוסלים בשחיטה (כמוזכר לעיל) – מה הדין כששני אנשים אוהזים בסכין ושוחטים, אחד לשם אחד מכל אלו ואחד שחט סתם, בהכשר?

א. אין שוחטים לתוך ימים או נהרות או לתוך כלים – שמא יאמרו לשר של ים הוא שוחט או לצורך ע"ז (שכן חוקם, לקבל דם השחיטה לעבודת כוכבים), אבל שוחט לתוך עוגה (וי"ג: אגן' – כלומר כלי שיש בו מעט מים. עפ"י ר"ן) של מים עכורים, (אבל לא צלולים, שלא יאמרו לבבואה שלו הוא שוחט). כמו כן אין שוחטים לתוך גומא (ר"ת מפרש בגומא נקיה, שנראה כמקבל דם לע"ז. והסיקו התוס' שטוב להזהר מלשחוט אפילו לגומא שאינה נקיה. וכ"כ הסמ"ק והגהות מיימוניות). לאביי, מותר בגומא שבחצר, ששוחט שם כדי שלא תתלכלך החצר. ורבה חלק ותניא כוותיה, שבכל מקום אסור לשחוט, אלא שאם רוצה בנקיון חצרו, עושה חריץ קטן (רש"י) חוץ לגומא ושוחט שם, והדם שותת ויורד לגומא. ובשוק בכל אופן לא יעשה, (שאינו אדם חש לנקר השוק. רש"י). ומן הירושלמי משמע שרב חולק, ולשיטתו אין חילוק בין שוק לחצר. עפ"י תוס'), משום שנאמר ובחוקתיהם לא תלכו. ואם עשה כן – צריך בדיקה אחריו. (יש סוברים שאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו, שמא מין הוא. ויש חולקים). וכיוצא בזה בספינה; מותר לשחוט על גבי כלים או על דופני הספינה, כדי שלא תתלכלך, ומשם יורד הדם ושותת לים.

א. (מרש"י יג:) משמע לכאורה שהנמצא בראש הספינה מותר לו לשחוט אפילו לתוך הים. והתוס' השיגוהו, שאין התר אלא כשדם שותת ויורד על דופני הספינה.
ב. בזה"ז שאין חשד ע"ז [אלא רק משום חוקות הגויים], מותר לשחוט חוץ לכלי ואח"כ למצות הדם בכלי – שאין כן חוקת הגויים (עפ"י משיב דבר ח"ב יא).

ב. השוחט לשם עולה, לשם זבחים – כל קרבן שבא בנדר ובנדבה, ובכלל זה אשם-תלוי אליבא דר' אליעזר, וכן עולת נזיר (הגם שאין ידוע שנדר בנזיר), ואף קרבן פסח (שאעפ"י שאינו בא אלא חובה, מ"מ הפרשתו שייכת כל השנה כולה) – שחיטתו פסולה, לפי שנראה לאחרים כאילו הוא מקדיש עתה קרבן ושוחטו בחוץ, (ויבוא לחשוב שקדשים בחוץ מותרים. רש"י). ר' שמעון מכשיר. אבל קרבנות שאינם באים בנדר ובנדבה, כגון חטאת ואשם ובכור ומעשר, וכן עולת יולדת ותמורה – אין בהם חשש זה, שהדבר ידוע שאינם באים בנדר, ואינו אלא כמשחק, הלכך שחיטתו כשרה. השוחט בעלי מומים לשם אחד מכל הקרבנות – לר' ינאי, שחיטתו כשרה (שניכר וידוע שאינו שוחט קדשים). ולר' יוחנן – פסולה, (פעמים שהמום מתכסה ואינו ידוע).

אם האדם מחויב חטאת ואמר 'לשם חטאתי', וכן אם יש לו זבח בביתו ואמר 'לשם תמורת זבחי' – שחיטתו פסולה. (וכן בעולת יולדת, לפי הגרסא שלפנינו, אם ידוע שיש לו אשה ואמר 'לשם עולת אשתי' – פסולה. ואולם רש"י נוקט לעיקר כגרסה אחרת, (וכ"ג רבנו גרשום) שבכל אופן כשר, שאם אכן ילדה אשתו – הדבר נודע ומתפרסם, ועל כן אין כאן חשש למוקדשין).

ג. בכל מקום שהמחשבה פוסלת בשחיטה, הוא הדין כשאחזו שנים בסכין ושוחטים – השחיטה פסולה. (אבל כשהבהמה אינה שלו, וגם אין לו בה שותפות – לדעה אחת אין יכול לאסרה במחשבתו, כמוכא למעלה).

דפים מב – מג

עג. א. כמה טרפות נמנו בבהמה, ומהו פירוט המניין?

ב. האם טרפה יכולה לחיות לאורך זמן?

א. תנא דבי רבי ישמעאל, שמונה-עשרה טרפות נאמרו למשה מסיני. ומבואר בסוגיא שבפרטן אתה מוצא יותר, אלא מניין זה כולל את כל הנקובים כאחד, וכן את הפסוקים. (וכבר מנה הרמב"ם ופירט שבעים טרפות).

יש דעות החולקות על מנין י"ח, ולשיטתם כמה מן המנויים כאן אינם טרפות. (עפ"י תוס'). וזה פירוט המנין לתנא דבי רבי ישמעאל:

א. טרפות שע"י נקיבת אברים (וכל נקב – במשהו, ומפולש. ראשונים. וע"ע תוס' נ: לענין המסס) – הוושט (ובכלל זה נתחלפו שני קרומי הוושט, החיצון והפנימי, הרי שניהם כמו נטולים ממקומם ואין לך נקיבה גדולה מזו. רש"י); קרום המוח; הלב; הריאה; הקבה; המרה (– לר' יוסי בר' יהודה, וכן סתמה משנתנו, אבל חכמים חולקים. ניטלה המרה לגמרי – ע' בראשונים כאן ובשו"ת הרא"ש כ, כו. וראה בארוכה בשו"ת יביע אומר ח"ה א); הדקין; הכרס הפנימית; הטחול (לרב עוירא. והי"א בר רב חולק); המסס ובית הכוסות.

ב. טרפות שע"י פסיקת אברים – הגרגרת (שנפסקה לרחבה ברובה); חוט השדרה.

ג. ניטל הכבד. (והמרה נשארה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות. תוס'. נחלקו תנאים ואמוראים כשנשתייר הימנו פחות מכזית).

ד. ריאה שחסרה. (ובכלל זה כמה טרפות שבריאה, שעיקרן משום ניקוב או חסרון. עפ"י רש"י).

(צ"ל שסובר כר"ש, דלרבנן היינו נקובה – כדלקמן מז: (הרי"ד ויור).

ה. נקרע רוב הכרס החיצונה.

ו. בהמה שנפלה מן הגג.

ז. נשתברו רוב צלעותיה.

ח. דרוסת הזאב, הארי וכו'.

ט. נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה. ודלא כר' שמעון בן אלעזר שמכשיר. (בכלל זה ניטל צומת הגידין – לחד מאן דאמר. תוס').

י. חסרון חוליות בשדרה. (שתי חוליות לבית שמאי; חוליה אחת לבית הלל).

יא. גלודה (= פשוטת העור. ודלא כר' מאיר שמכשיר).

יב. חרותה (= צימוק הריאה והתקשותה כחריות של דקל).

יג. בוקא דאטמא (= קולית הירך) שנעקרה ממקומה. (רב מתנא. ויש דעות שאינה טרפה אלא בפסיקת הגידים המחברים, או בעיכולם).